

Juhend riiklike huvide kaalumiseks ehitusmaavarade kaevandamis- ja uuringulubade taotluste menetlemisel lähtuvalt varustuskindluse tagatusest

1. Eesmärk

Juhendi eesmärgiks on tagada riigile kuuluvate ehitusmaavarade kaevandamise ja geoloogilise uuringu lubade andmise ja muutmise ning mäeeraldise laiendamise taotluste menetlemisel riiklike huvide ühetaoline kaalumine lähtuvalt varustuskindluse tagatusest.

2. Sissejuhatus

- 2.1. Kaevandamisloa andmisest keeldumise alused on sätestatud maapõueseaduse (edaspidi *MaaPS*) §-s 34. Paragrahvi 34 lõike 1 punkt 14 sätestab, et kaevandamisloa andmisest keeldutakse, kui see on vastuolus riiklike huvidega. Geoloogilise uuringu loa andmisest keeldumise alused on sätestatud *MaaPS* §-s 20. Paragrahvi 20 lõike 1 punkt 7 sätestab, et geoloogilise uuringu loa andmisest keeldutakse, kui see on vastuolus riiklike huvidega.
- 2.2. Ehitusmaavarade puhul olid riiklikud huvid määratlemata, kuni „Ehitusmaavarade kasutamise riikliku arengukava 2011–2020“ (edaspidi *arengukava*) heakskiitmiseni (Vabariigi Valitsuse 10. märtsi 2011. a korraldus). Arengukava käsitleb riiklikke huve järgmiselt: „Ehitusmaavaradest lähtudes on riiklikud huvid tagada tarbijate, eelkõige riigi infrastruktuuri ehitusobjektide nõuetekohane ja majanduslikult optimaalne varustamine kvaliteetsete ehitusmaavaradega, luua tingimused kaevandamise ja kasutamise tehnoloogia igakülgseks arenguks, võttes tarvitusele kõik meetmed ehitusmaavarade ratsionaalseks kasutamiseks ning maavara ja keskkonna kaitsmiseks“. Arengukavas on seatud eesmärgiks rakendada eeskätt riiklikest huvidest lähtuv ehitusmaavarade kaevandamise kord, kasutades korra rakendamiseks maavara liikide kaupa ülesehitatud varustuskindluse tagatust. Varustuskindlus näitab, kui kauaks jätkub regioonis kaevandada antud maavara arvestades viie aasta keskmist kaevandamismahtu. Kaevandamislubade taotluste menetlusel tuleb lisaks varu jätkumisele analüüsida ka taotletava mäeeraldise eeldatavas teeninduspiirkonnas sama maavara kaevandamiseks antud mäeeraldiste koosmõju. Mäeeraldise optimaalseks teeninduspiirkonnaks loetakse ala kuni 50 km raadiuses tema ümber, sõltumata haldusjaotusest ja arvestades reaalseid veokauguseid ning veoteede tehnilist seisundit. Läänemere saarte puhul ei laiendata teeninduspiirkonda mandrile või naabersaarele.
- 2.3. Arvestades eelmistes lõikudes kirjeldatud kaalutakse ehitusmaavarade kaevandamise loa andmise ja loa muutmise ning mäeeraldise laiendamise üle otsustamisel muude *MaaPS*-s sätestatud asjaolude hulgas, kas loa andmine, muutmine või mäeeraldise laiendamine on varustuskindluse seisukohalt kooskõlas riiklike huvidega või mitte.

3. Juhud, kui ehitusmaavarade kaevandamisloa andmise või muutmise taotluste üle otsustamisel kaalutakse riiklike huve varustuskindluse aspektist

Taotluse üle otsustatakse arvestades riiklike huvidega varustuskindluse aspektist, kui taotletakse riigile kuuluva ehitus- ja täiteliiva, ehitus- ja täitekruusa, ehitus- ja täitelubjakivi, ehitus- ja täitedolokivi kaevandamise luba või loa muutmist või nimetatud maavarade korral mäeeraldise laiendamist ja taotluses ei esine punktis 4. nimetatud asjaolusid.

4. Juhud, kui ehitusmaavarade kaevandamisloa andmise või muutmise taotluste üle otsustamisel ei kaaluta riiklike huve varustuskindluse aspektist

4.1. Ehitusmaavarade kaevandamisloa andmise või muutmise ning mäeeraldise laiendamise taotluste üle otsustamisel ei kaaluta riiklike huve varustuskindluse aspektist, kui taotletakse:

4.1.1 tsemendilubjakivi, viimistluskivi, tehnoloogilise lubja- või dolokivi, tehnoloogilise liiva, keraamilise savi, keramsiidi- või tsemendisavi kaevandamise luba või loa muutmist või nimetatud maavarade korral mäeeraldise laiendamist;

4.1.2 eraomandisse kuuluva maavara kaevandamise luba, loa muutmist või eraomandisse kuuluva mäeeraldise kaevandamiseks antud mäeeraldise laiendamist;

4.1.3 luba riigile kuuluva ehitus- ja täiteliiva, ehitus- ja täitekruusa, ehitus- ja täitelubjakivi ning ehitus- ja täitedolokivi kaevandamiseks, kui taotletakse:

4.1.3.1 kaevandamisluba seoses maa-ainese keskkonnaregistris maavarana arvelevõtmisega maa-ainese kaevandamise loaga antud mäeeraldise piirides;

4.1.3.2 kaevandamisloale kantud maavara kaevandamise aastamäära või maavara kaevandamise lubatud maksimaalse aastamäära muutmist, sealjuures ei kaasne muutmisega loaga kaevandada antud varu ja mäeeraldise pindala suurenemist;

4.1.3.3 kaevandamisloa kehtivusaja pikendamist, sealjuures ei kaasne pikendamisega loaga kaevandada antud varu ja mäeeraldise pindala suurenemist;

4.1.3.4 kaevandamisloale kantud punktides 4.1.3.2 ja 4.1.3.3 nimetatata andmete muutmist, sealjuures ei kaasne muutmisega loale kantud kaevandatava varu ja mäeeraldise pindala suurenemist;

4.1.3.5 kaevandamisluba mahajäetud korrastamata karjääri jääkvaru kaevandamiseks. Siinjuures on oluline, et taotletava tegevuse tulemusel ammendatakse mahajäetud karjääri jääkvaru ning taotletav mäeeraldis kattub mahajäetud karjääri piiridega või jääb karjääri piiridesse või ületab piire ulatuses, mis tagab maavara säästva kasutamise;

4.1.3.6 kaevandamisluba või loa muutmist või mäeeraldise laiendamist selliselt, et taotletava tegevuse tulemusena tagatakse maavaravaru säästlik kasutamine või korrastamistingimuste otstarbekam täitmine. Siiä hulka kuuluvad taotlused, milles taotletava tegevusega:

4.1.3.6.1 välditakse majanduslikult ebaotstarbekate jääkvaru plokkide teket, v.a juhul, kui ploki tekkimist põhjustava taristu (infrastruktuuri) rajamisega seotud riiklikud huvid prevaleerivad maavara kaevandamisega seotud huvide üle;

- 4.1.3.6.2 väljatakse maavaravaru täielikult ka vertikaalsuunas;
- 4.1.3.6.3 tagatakse korrastamistingimuste otstarbekam täitmine (mäeeraldise laiendamine);
- 4.1.3.6.4 tagatakse planeeringutest või riigi taristu ehituse ja laiendamise vajadustest tingitud tegevuste raames maapõue ja maavaravaru kaitse nõuete täitmine ning maavaravaru ratsionaalne kasutamine, arvestades planeeringu algataja või taristu omaniku seisukohta;
- 4.1.3.7 kaevandamisluba akvatooriumis lasuvale maardlale ning seejuures on selgelt esile toodud, et kaevandatavata maavaravaru kasutatakse taristu objekti varustamiseks, mis asub merealal või merega vahetult külgneval maismaa-alal ning mille varustamine ehitusmaavaraga ei ole toimunud eelnevalt ühegi juba maismaal avatud mäeeraldise varude arvelt.

5. Riiklike huvide varustuskindluse aspektist väljaselgitamine

- 5.1. Riiklike huvide selgitamiseks varustuskindluse aspektist lähtuvalt analüüsitakse, kas loa andmine, muutmine või mäeeraldise laiendamine on kooskõlas ehitusmaavarade arengukavas defineeritud riiklike huvidega. Analüüs tehakse ja analüüsi tulemusi rakendatakse järgmiselt:
 - 5.1.1 selgitatakse, kas kaevandamiseks taotletavas mäeeraldise teeninduspiirkonnas asub samaväärse maavara kaevandamiseks varem antud mäeeraldisi. Kui teeninduspiirkonnas ei paikne samaväärse maavara kaevandamiseks varem kasutusse võetud mäeeraldisi, siis muude kaevandamisloa andmisest keeldumise asjaolude puudumisel rahuldatakse esitatud taotlus ja antakse kaevandamisluba;
 - 5.1.2 kui kaevandamiseks taotletava mäeeraldise teeninduspiirkonnas kaevandatakse samaväärset maavara, hinnatakse maavara kaevandamiseks varem antud mäeeraldistest tulenevat varustuskindlust taotletava mäeeraldise teeninduspiirkonnas lähtudes Eesti Vabariigi maavaravaru koondbilansi viimase viie aasta andmetest. Mäeeraldise teeninduspiirkonna varude kasutamise hindamisel arvestatakse ka võimalikke hüppelisi muutusi nõudluses ning tarbijate nõudeid toorme kvaliteedile (kui teave on olemas). Nõudluse hüppelise muutuse võimaluse korral küsitakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *MKM*) arvamust. Kui analüüsi tulemusel selgub, et varem antud mäeeraldiste piires kaevandada antud varu jääb rahuldab taotletava mäeeraldise teeninduspiirkonna vajadused taotletava maavara osas enam kui 10 aastaks, siis loetakse, et taotletav tegevus võib olla vastuolus riiklike huvidega;
 - 5.1.3 eelnevalt kirjeldatud analüüsi tulemusi kõrvutatakse loa taotluses toodud mäeeraldise saamise põhjendusega ja muude asjakohaste andmetega, et selgitada, kas esineb veel mingeid olulisi asjaolusid, mida käesolev dokument ei käsitle. Seejuures hinnatakse ka taotletava mäeeraldise ja mäeeraldise teeninduspiirkonnas varustuskindlust tagavate töötavate karjääride reaalseid veokaugusi ja võimalike veoteede tehnilist seisukorda potentsiaalsete lõpptoote tarbimiskohtade suhtes. Vajadusel küsitakse riiklike huvide määratlemiseks seisukoht ka teistelt asjaomastelt ametiasutustelt (*MKM*, Maanteeamet jne);

- 5.1.4 kui loa andja hinnangul on taotlus vastuolus riiklike huvidega, millest lähtuvalt otsustatakse keelduda loa andmisest, siis saadetakse loa andmisest keeldumise eelnõu arvamuse küsimiseks ka kavandatava kaevandamiskoha kohalikule omavalitsusele ning Eesti Maavarade Komisjonile, kes teatavad oma arvamuse kirjalikult.

6. Mäeeraldise saamise põhjendus

- 6.1. Riiklike huvide väljaselgitamisel tuleb olulist tähelepanu pöörata taotleja põhjendusele mäeeraldise saamiseks. Keskkonnaministri 06.05.2005 määruse nr 36 „Maavara kaevandamisloa taotluse vorm, kaevandamisloa taotlusele, seletuskirjale ja graafilisele osale esitatavad täpsustatud nõuded, kaevandamisloa andmise, muutmise ja ümberregistreerimise menetlustoimingute tähtajad ja kaevandamisloa vorm“ § 2 lõige 1 sätestab, et taotluse seletuskiri peab sisaldama mäeeraldise saamise põhjendust. Nimetatud sätte alusel esitatud põhjendus peab olema piisavalt informatiivne, et otsustaja saaks kaaluda mäeeraldise andmise vajaduse vastavust riiklikele huvidele. Kui eelpool kirjeldatud analüüsi põhjal selgub, et põhjendus ei ole piisav, siis palutakse taotlejal mäeeraldise saamise vajadust põhjalikumalt selgitada ning esitada argumendid sotsiaalmajanduslikust mõjust ja keskkonda ning maavara säästvast kasutamisest lähtuvalt.
- 6.2. Mäeeraldise saamise põhjendus peab sisaldama vähemalt:
- 6.2.1 hinnangut taotletava maavara nõudlusele taotletava mäeeraldise teeninduspiirkonnas lähtudes maavara kasutusala ja kvaliteedinäitajatest;
 - 6.2.2 hinnangut taotletava mäeeraldise teeninduspiirkonnas kaevandada antud maavara ammendumisele;
 - 6.2.3 punktides 6.2.1 ja 6.2.2 esitatud hinnangu alusmaterjale või viiteid alusmaterjalidele;
 - 6.2.4 hinnangut taotletava mäeeraldise teeninduspiirkonnas taotletava maavaravaru nõudluse rahuldamise kohta kaugematest piirkondadest tarnitava ressursi arvelt;
 - 6.2.5 hinnangut taotletava mäeeraldise saamisega seotud eeldatavate sotsiaalsete mõjude kohta.

7. Riiklike huvide arvestamine geoloogilise uuringu loa taotlemisel ehitusmaavarade uuringuks

- 7.1. Geoloogilise uuringu loa taotlemisel ehitusmaavarade uuringuks analüüsitakse uuringuala piires tulevikus kaevandamisloa andmise võimalikkust lähtudes punktides 3.-6. märgitust.
- 7.2. Kui analüüsi tulemusel selgub, et kaevandamisloa andmine pärast uuringu tulemuste edukaks osutumist ja maavaravarude keskkonnaregistri maardlate nimistusse kandmist ei ole võimalik, siis juhitakse sellele ka taotleja tähelepanu.
- 7.3. Kui taotleja soovib punktis 7.2. nimetatud asjaolule vaatamata uuringuloa menetlemise jätkamist ning loa andmist, siis lisatakse vastav selgitus uuringuloa andmise otsuse motiveerivasse ossa.
- 7.4. Geoloogilise uuringu tegemine ja varu arvelevõtmine keskkonnaregistri maardlate nimistus ei anna taotlejale kaevandamise õigust, kuid annab riigile maavarade otsingu ja uuringu seisukohalt olulist informatsiooni. Seega ei ole uuringute tegemine vastuolus riiklike huvidega.